

Techbitch

Lesmateriaal
bij aflevering

#1

WERKVORMEN
BIJ AFLEVERING #1

- **Beeldvorming door
politieke partijen**

VO
onderbouw

vpro

Stephanie wil de vrouwelijke Elon Musk worden

Omschrijving

In de eerste aflevering hebben de leerlingen gezien dat Stephanie een app wil maken om rijk en machtig te worden. Net als de echte techbro's uit Silicon Valley. In de aflevering komen verschillende vormen van discriminatie op basis van artikel 1 van de Grondwet voorbij. Ook gaat het om beeldvorming.

Bespreek de aflevering na met de leerlingen. Dit kun je doen aan de hand van reflectievragen over leeftijdsdiscriminatie en artikel 1 van de grondwet en/of met reflectievragen over discriminatie in bredere zin.

Daarna kun je ter verbreding en verdieping een werkvorm doen over beeldvorming door politieke partijen. In deze werkvorm maak je leerlingen ervan bewust dat politieke partijen en politici (vooral in verkiezingstijd), net als techbazen en Stefanie in de serie Techbitch, proberen om zich op een bepaalde manier te profileren.

KERNDOELEN SLO

De materialen voor aflevering 1 van Techbitch in deze handleiding sluiten aan bij de volgende kerndoelen van SLO:

Burgerschap:

- **Kerdoel 18**
De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats.
- **Kerdoel 19**
De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat.
- **Kerdoel 20**
De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid.

Reflectievragen

Leeftijdsdiscriminatie en art. 1 van de Grondwet

1. In de uitzending spreekt de vader van 'leeftijdsdiscriminatie'. Wat is dat?
Antwoord: Dat je gediscrimineerd wordt, dus niet gelijk behandeld wordt, op basis van je leeftijd.
2. Leeftijdsdiscriminatie mag niet. Waar staat dat vastgelegd?
Antwoord: In artikel 1 van de Nederlandse Grondwet. Hierin staat dat iedereen die zich in Nederland bevindt, in gelijke gevallen gelijk moet worden behandeld. Artikel 1 van de Grondwet biedt bescherming tegen alle vormen van discriminatie, ook discriminatie op basis van leeftijd.
3. In de grondwet wordt nog veel meer bepaald, maar wat is de grondwet eigenlijk?
Antwoord: De grondwet bevat de basisregels van het bestuur van een land, plus de rechten die voor alle inwoners gelden. Bij het maken van een gewone wet moet altijd rekening worden gehouden met de grondwet.
4. Wat staat er nog meer (expliciet) in artikel 1, als gronden waarop je niet mag discrimineren?
Antwoord: Godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook.
Achtergrondinformatie: de non-discriminatiegronden 'handicap' en 'seksuele gerichtheid' zijn nieuw toegevoegd sinds 2023.
5. Toch zijn er soms leeftijdsgrenzen¹. Bijvoorbeeld voor het drinken van alcohol en voor autorijden. En voor het mogen aanmaken van een account op socialmedia-platforms. Waarom mag dat wel?
Antwoord: Er zijn gerechtvaardigde uitzonderingen op het discriminatieverbod. In dit geval omdat we het ook heel belangrijk vinden om minderjarigen te beschermen. Deze leeftijdsgrenzen vinden we daarom proportioneel. Ook zijn er wetten en verdragen die leeftijdsgrenzen toestaan of zelfs vereisen, zoals de Jeugdwet, artikel 22 van de Grondwet over bescherming van de gezondheid en het VN-Kinderrechtenverdrag. Verschillende grondrechten botsen hier dus met elkaar. Dan wordt er een afweging gemaakt.

Beeldvorming door politieke partijen

6. **Verdiepingsvraag:** Soms spreken onderdelen van de grondwet elkaar tegen. Hoe botsen vrijheid van meningsuiting en artikel 1 soms met elkaar?

Tip: complete werkvorm over botsende grondrechten

Antwoord: Je mag, ondanks de vrijheid van meningsuiting, bijvoorbeeld geen discriminerende dingen zeggen over minderheden. Grondrechten zijn dus niet altijd absoluut.

Let op:

Uiteraard kun je leerlingen na deze aflevering en in het kader van het thema leeftijdsdiscriminatie ook kort vragen of ze vinden dat een leeftijdsbeperking mag worden opgelegd voor apps. Maar het thema 'verslavende elementen in een app' komt in de volgende uitzending ook nog uitgebreid aan de orde. Dus ook dan heb je nog een goede aanleiding voor een uitgebreider debat/gesprek hierover (zie daarvoor het lesmateriaal bij aflevering 2).

Reflectievragen

Discriminatie

1. Stefanie werd in de uitzending bij de deur van haar bedrijf door de beveiliging geweigerd omdat hij niet geloofde dat zij als vrouw de baas was van het bedrijf. Ze werd als vrouw gediscrimineerd. Heeft iemand van jullie weleens meegemaakt dat je gediscrimineerd werd? Wie wil daar iets over delen?

Antwoord: Eigen ervaringen van leerlingen.

2. Vertel dat discriminatie niet is toegestaan volgens de grondwet. Niet op geslacht, ras, godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook! Geef tegelijkertijd aan dat discriminatie helaas in de praktijk (dus) wel voorkomt. Vraag leerlingen of ze weten waar je terecht kunt als je melding wilt maken van discriminatie, of benoem dit zelf.

Antwoord: Als je discriminatie ervaart die volgens jou strafbaar is, kun je aangifte doen bij de politie. Ook kun je melding doen bij discriminatie.nl. Online discriminatie kun je melden bij meld.onlinediscriminatie.nl. Zij bekijken elke melding en bepalen of deze strafbaar is. Ook kun je melding doen bij het College van de Rechten of de Kinderombudsman. Oftewel: je kunt altijd melding doen van discriminatie, ook bij online discriminatie. Het is goed dat te doen, zodat er iets tegen gedaan kan worden.

In deze werkvorm maak je leerlingen ervan bewust dat politieke partijen en politici (vooral in verkiezingstijd), net als techbazen en Stefanie in de serie Techbitch, proberen om zich op een bepaalde manier te profileren.

De werkvorm bestaat uit drie onderdelen:

1. Korte uitleg + filmpje over beeldvorming
2. Kijkopdracht: beeldvorming herkennen
3. Doe-opdracht: leerlingen in de rol van spindoctor

Leerdoelen

- Leerlingen begrijpen wat beeldvorming is en hoe politieke partijen dit inzetten om een bepaalde boodschap over te brengen.
- Leerlingen realiseren zich dat beeldvorming per persoon anders geïnterpreteerd kan worden.
- Leerlingen kunnen beeldvorming herkennen en zelf creëren.

Duur

50 minuten

Benodigheden

- PowerPoint: 'Beeldvorming door politieke partijen'
- Bijlage: 'Beeldvorming door politieke partijen – Partijomschrijvingen'
- Eventuele attributen die de leerlingen kunnen gebruiken bij de doe-opdracht (naar eigen inzicht)

De werkvorm stap voor stap

1 Introductie

Slide 2:

Op slide 2 wordt het begrip 'beeldvorming' geïntroduceerd. Je kunt hier zelf nog een uitgebreidere uitleg over geven. Vraag de leerlingen, als ze aflevering 1 van de serie Techbitch hebben gekeken, op welke manieren Stefanie in de serie probeert om een bepaald beeld van haarzelf neer te zetten.

Slide 3:

Maak de stap naar beeldvorming in de politiek en leg uit dat ook politieke partijen en politici beeldvorming inzetten om jou ergens van te overtuigen.

Slide 4:

Op slide 4 staat een (wat ouder) filmpje van een fragment uit aflevering 1 van de serie Splinter in de Politiek. Vertel dat in dit fragment iets wordt uitgelegd over beeldvorming door spindoctor Jack de Vries. Een spindoctor is eigenlijk een soort marketingmanager van een politicus. Jack de Vries was spindoctor van Jan-Peter Balkenende (CDA), die

minister-president was van 2002-2010, dus de periode vóór Mark Rutte en Dick Schoof. Bekijk samen het filmpje (4.27 minuten).

TIP:

Leerlingen komen in hun dagelijks leven (al dan niet onbewust) vaak in aanraking met beeldvorming, bijvoorbeeld wanneer ze social media-posts van influencers bekijken. Zelf zullen ze waarschijnlijk ook aan beeldvorming doen, bijvoorbeeld wanneer ze met een TikTok-filmpje of een uitspraak in de klas een bepaalde indruk proberen achter te laten. Vraag daarom aan de leerlingen of ze zelf ook weleens aan beeldvorming doen, op welke manier en waarom ze dat doen.

2 Herken jij beeldvorming?

Op de volgende slides komen verschillende voorbeelden van beeldvorming langs, die je met je leerlingen kunt bespreken.

Slide 5 en 6:

Vertel de leerlingen dat politieke partijen altijd bezig zijn om het beeld over hun partij te beïnvloeden, in het bijzonder in aanloop naar verkiezingen. Dit doen ze onder andere met campagnefilmmpjes, verkiezingsposters en mediaoptredens.

De leerlingen krijgen een aantal voorbeelden hiervan te zien. Ze moeten bedenken wat de politieke partij of politicus duidelijk wil maken. En waar je dit aan kunt zien. Dit vraagt soms om meer abstract denken, omdat beeldvorming vaak ook gaat over het opwekken van een bepaald gevoel of het oproepen van associaties.

ONZE TIPS:

- *Maak duidelijk dat er geen 'goed' of 'fout' is; het gaat er hierbij om hoe iets door de 'ontvanger' wordt geïnterpreteerd en ervaren.*
- *Laat de leerlingen zo concreet mogelijk verwoorden waarom ze iets denken (te zien, te ervaren).*
- *Geef telkens meerdere leerlingen het woord. Op die manier wordt duidelijk dat niet iedereen op dezelfde manier kijkt en/of iets ervaart.*

Slide 7:

Vertel dat de leerlingen enkele campagnefilmmpjes van politieke partijen gaan bekijken. Vraag hen bij te houden welke woorden, onderwerpen of beelden hen opvallen in het filmpje. Ook moeten zij kunnen uitleggen hoe dat komt.

Slide 8:

Deze slide is een keuzepagina. Klik op de lijsttrekker of de partij om naar diens campagnefilmpje te gaan. Bij ieder filmpje komt ook een knop tevoorschijn om weer terug te gaan naar de keuzepagina. De volgende campagnefilmmpjes kunnen gekozen worden:

- D66: Het kan wél
(Beeldvorming: wij zijn progressief, wij zijn doeners, wij komen op voor de toekomst en voor jongeren (veel jongeren in beeld))
- BBB: De partij met gezond verstand en een hart!
(Beeldvorming: wij krijgen dingen voor elkaar, wij geven niet op, wij werken hard, wij gedragen ons normaal, wij hebben een gezond verstand, wij houden de boel bij elkaar (cementmolen) en we zijn ook niet zo dodelijk serieus als die andere politici (BBB Holadieeee)).
- ChristenUnie: Campagnefilm TK2025
(Beeldvorming: wij verdedigen de democratische rechtsstaat, wij zijn niet populistisch, wij voeren christelijke politiek en verdedigen christelijke waarden, wij zorgen voor mensen in de knel en voor de aarde).
- GroenLinks-PvdA: Wij zijn de sociale meerderheid
(Beeldvorming: wij kijken om naar elkaar (zijn solidair), wij zijn verbindend, wij zijn progressief ('samen vooruit'), wij zijn de stille meerderheid).

Slide 9:

Vertel dat de leerlingen zo een aantal verkiezingsposters gaan bekijken. Wat valt hen op aan de posters en wat willen de politieke partijen laten zien?

Slide 10:

Hier zie je een poster van de PVV en de SP. Beide partijen laten een ander beeld zien van hun partij en lijsttrekker.

– PVV:

De lijsttrekker kijkt je recht aan met een vastberaden gezichtsuitdrukking en wijst naar je met de boodschap 'Dit is uw land!' Hiermee wil de partij jou persoonlijk aanspreken; het beeld wordt gevormd dat de partij er is voor jou en naar jou luistert. De poster lijkt erg op een beroemde Amerikaanse poster uit 1917, waarop Uncle Sam 'I want you' zegt tegen de kijker. Dat was destijds een oproep voor jonge mannen om zich aan te melden voor het leger. Wie die Amerikaanse poster kent, kan deze PVV-poster ook opvatten als een oproep om in actie te komen en het land te helpen verdedigen tegen een gevaar. In de poster komen verder de kleuren rood, wit en blauw terug. Deze kleuren sluiten aan bij de nationalistische boodschap van de poster (Dit is uw land!). Hiermee brengt de partij het beeld over dat ze opkomt voor Nederland. In de PowerPoint verschijnt de poster door nogmaals te klikken.

– SP:

Doordat de lijsttrekker een simpel overhemd draagt (geen pak) komt hij over als een man van het volk. Dit versterken de makers door geen elitaire taal te gebruiken ('Dijk van een vent!'). Ook stroopt Jimmy Dijk de mouwen op, waarmee het beeld wordt gecreëerd van iemand die actie onderneemt. Hij kijkt schuin vooruit, alsof hij een grote klus voor zich klaar ziet staan; zijn opgewekte glimlach laat zien dat hij echt zin heeft om die eens even goed aan te pakken. Dat wekt het beeld op dat de SP een partij is van en voor gewone, vriendelijke, hardwerkende mensen. Overal zitten rode accenten,

waarmee wordt gezegd dat de SP een socialistische en/of sociaaldemocratische partij is. De tomaat in het logo verwijst ernaar dat de SP een partij is van actievoeren en protest. (De tomaat is van oudsher het symbool van protest: wie het totaal niet eens is met de spreker, kan een rotte tomaat gooien.)

Slide 11:

Deze slide is weer een keuzepagina. Klik op de politicus of de partij om een voorbeeld te zien van beeldvorming in de media. Bij iedere keuze komt ook een knop tevoorschijn om weer terug te gaan naar de keuzepagina. Welk beeld wil de partij neerzetten? Vinden de leerlingen dat dat beeld klopt? Er is niet altijd een 'goed' antwoord op deze vraag; het gaat hier vooral om het interpreteren van het beeld en de poging van leerlingen om zich in het media-/campagneteam van een partij te verplaatsen. De volgende voorbeelden kunnen gekozen worden:

- Een *filmpje* van het YouTube-kanaal VoetbalzoneTV waarin Volt-lijsttrekker Laurens Dassen snel vragen over voetbal beantwoordt. In het filmpje praat de politicus over voetbal, waarmee hij wil laten zien dat hij niet elitair is en dichtbij het 'gewone' volk staat. Om dit idee te versterken heeft hij een gewoon overhemd aan in plaats van een pak en benoemt hij een simpele hotdog als de lekkerste snack. In één van de vragen laat hij zich positief uit over de activistische houding van Esther Ouwehand, de lijsttrekker van de PvdD, waarmee hij zegt dat hij wel met haar partij wil samenwerken. Tot slot benoemt hij dat wanneer het er echt op aankomt bij penalty's, hij enkel zijn partijgenoot genoeg vertrouwt. Hiermee zegt hij dat zijn partij dus betrouwbaar is op cruciale momenten.
- Een foto van VVD-lijsttrekker Dilan Yeşilgöz tijdens een speech. In de speech spreekt zij over internationale veiligheid en staat zij voor militaire voertuigen. De VVD zet het beeld neer dat de VVD Nederland veilig zal houden. Rechts staan een Nederlandse en Europese vlag. De VVD zet hiermee ook het beeld neer dat Nederland wat betreft veiligheid moet samenwerken met andere landen in de Europese Unie.
- Een *interview met Aant Jelle Soepboer over zijn maiden speech (eerste speech als Kamerlid). Kijk het filmpje tot 2:15. Soepboer gaf zijn speech in het Fries, waarmee hij het beeld wil neerzetten dat hij opkomt voor de regio (specifiek Friesland). Ten tijde van dit filmpje was Soepboer nog NSC-Kamerlid. Later is hij lijsttrekker geworden voor de FNP (Fryske Nasjonale Partij).*

Slide 12:

Op deze slide wordt nog eens extra benadrukt wat beeldvorming is. En dat het bedoeld is om 'jou' te beïnvloeden. Maar beeldvorming kan door iedereen anders geïnterpreteerd worden; het is niet makkelijk om iedereen precies zo te beïnvloeden zoals je zou willen.

3 Spindoctors in de klas!

Slide 13:

Vertel dat de leerlingen nu zelf aan beeldvorming mogen gaan doen.

Slide 14:

Geef een instructie van de opdracht. De klas wordt in groepjes van vier verdeeld (drie of vijf kan ook). Elk groepje krijgt een beschrijving van een partij toegewezen (zie hieronder; ze staan ook op slide 15). De opdracht is dat de groepjes hun partij gaan uitbeelden. Dit doen ze zonder te praten en te bewegen; ze maken dus eigenlijk een soort levende foto/standbeeld/tableau vivant. Iedereen in het groepje moet een rol hebben in het beeld. Geef ze een paar minuten om dit te gaan voorbereiden.

Als de tijd voorbij is, gaan de groepjes een voor een hun partij uitbeelden. De rest van de klas gaat raden wat voor partij ze uitbeelden. De makkelijke variant is dat je alle partijen opgesomd op het scherm (slide 15) laat zien en dat de klas de juiste moet raden. De moeilijke variant (maar wel leuker) is dat ze helemaal zelf moeten raden wat het groepje probeert uit te beelden. Hierdoor moeten ze nog beter kijken en associëren. Kies hierin wat voor jou het beste werkt.

Voor het verdelen van de verschillende partijen over de groepjes is een bijlage toegevoegd met daarop alle partijen. Deze kun je printen en uitknippen.

Slide 15:

De beschrijving van de politieke partijen. Deze slide kun je gebruiken tijdens het raden van de partijen door de klas.

4 Afsluiting

Slide 16:

Afsluiting en kernboodschappen: hopelijk doorzien jullie voortaan als echte beeldvorming-experts hoe politici én anderen ons continu proberen te beïnvloeden.

¹ Europese regels schrijven al voor dat jongeren onder de 16 jaar alleen met toestemming van hun ouders een account mogen aanmaken op socialemediaplatforms. De Tweede Kamer wil nu ook een minimumleeftijd voor socialemediaplatforms als Facebook, Instagram, TikTok en Snapchat. Dat staat in een motie die aangenomen is. In de motie staat een leeftijd van 15 jaar als voorbeeld, maar nog niet als definitieve keuze. Staatssecretaris Vincent Karremans van Jeugd, Preventie en Sport overlegt binnenkort met andere Europese landen over een gezamenlijke aanpak. De Tweede Kamer wil dat hij dan probeert tot gezamenlijke EU-regels te komen. (bron: njl.nl, 5 maart 2025). Ondertussen geeft de Nederlandse overheid nu al wel een duidelijk advies aan ouders: wacht met sociale media tot 15 jaar (rijksoverheid.nl).